

1. NEDĚLE PO 50nici – VŠECH SVATÝCH hlas 8. — Žid 11,33– 12,2; Mat 10,32–38; 19,27–30

»Kdožkoli vyzná Mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem Svým, Jenž jest v nebesích.«

Začátek půstu svatých apoštolů

• Řím 2,28– 3,18; Mat 6,31– 34; 7,9–11

• Řím 4,4–12; Mat 7,15–21

• Řím 4,13–25; Mat 7,21–23

• Řím 5,10–16; Mat 8,23–27

• **Pátek památky ct. Varláma Chutinského:**

Řím 5,17– 6,2; Mat 9,14–17

• Řím 3,19–26; Mat 7,1–8

2. NEDĚLE PO 50nici; VŠECH SVATÝCH ZEMÍ NAŠICH a všech ctihodných a bohosných Otců Svaté Hory Athonské

hlas 1. — Řím 2,10–16; Mat 4,18–23

Žid 11,33– 12,2; Mat 4,25– 5,12 (*světcům*)

»Pojďte za Mnou a učiním vás rybáři lidí.«

• Řím 7,1–13; Mat 9,36– 10,8

• Řím 7,14– 8,2; Mat 10,9–15

• Řím 8,2–13; Mat 10,16–22

• Řím 8,22–27; Mat 10,23–31

• Řím 9,6–19; Mat 10,32–36; 11,1

• Řím 3,28– 4,3; Mat 7,24– 8,4

3. NEDĚLE PO 50nici; nemějte starost o pozemské věci

Sbor novomuč. trpících pod tureckým jhem

hlas 2. — Řím 5,1–10; Mat 6,22–33

»Hleďte nejprv Království Božího a spravedlnosti Jeho, a všechno ostatní bude vám přidáno.«

• Řím 9,18–33; Mat 11,2–15

• Řím 10,11– 11,2; Mat 11,16–20

• Řím 11,2–12; Mat 11,20–26

• Řím 11,13–24; Mat 11,27–30

• Řím 11,25–36; Mat 12,1–8

• Řím 6,11–17; Mat 8,14–23

4. NEDĚLE PO 50nici; o víře setníkůvě

hlas 3. — Řím 6,18–23; Mat 8,5–13

»...Jdi, a jak jsi uvěřil, staň se tobě.«

• Řím 12,4–5; 15–21; Mat 12,9–13

• Řím 14,9–18; Mat 12,14–16; 22–30

• Řím 15,7–16; Mat 12,38–45

• Řím 15,17–29; Mat 12,46– 13,3 pol.

• Řím 16,1–16; Mat 13,3–9

• Řím 8,14–21; Mat 9,9–13

5. NEDĚLE PO 50nici; o vymítnutí běsů z dvou posedlých

hlas 4. — Řím 10,1–10; Mat 8,18–22; 28–9,1

»Pojď za Mnou, a nech, ať mrtví pohřbívají své mrtvé.«

• Řím 16,17–24; Mat 13,10–23

• 1.Kor 1,1–9; Mat 13,24–30

• 1.Kor 2,9– 3,8; Mat 13,31–36 pol.

• 1.Kor 3,18–23; Mat 13,36–43

• 1.Kor 4,5–8; Mat 13,44–54 pol.

• Řím 9,1–5; Mat 9,18–26

6. NEDĚLE PO 50nici; o uzdravení mrtvici raněného

hlas 5. — Řím 12,6–14; Mat 9,1–8

»Doufej, synu, odpouštěj se tobě hříchové tvoji.«

• 1.Kor 5,9– 6,11; Mat 13,54–58

• 1.Kor 6,20– 7,12; Mat 14,1–13

• 1.Kor 7,12–24; Mat 14,35– 15,11

• 1.Kor 7,24–35; Mat 15,12–21

• 1.Kor 7,35– 8,7; Mat 15,29–31

• Řím 12,1–3; Mat 10,37– 11,1

7. NEDĚLE PO 50nici; uzdravení dvou slepých a němého posedlého

hlas 6. — Řím 15,1–7; Mat 9,27–35

»Věřte-li, že to mohu učiniti? ... Podle víry vaší staníz se vám.«

• 1.Kor 9,13–18; Mat 16,1–6

• 1.Kor 10,5–12; Mat 16,6–12

• 1.Kor 10,12–22; Mat 16,20–24

• 1.Kor 10,28– 11,7; Mat 16,24–28

• 1.Kor 11,8–22; Mat 17,10–18

• Řím 13,1–10; Mat 12,30–37

8. NEDĚLE PO 50nici; nasycení pěti tisíců Památka svatých Otců šesti všeobecných sněmů (přesunout k 16. červenci)

hlas 7. — 1.Kor 1,10–18; Mat 14,14–22

Žid 13,7–16; Jan 17,1–13 (*svatým Otcům*)
Vzal Ježíš pět chlebů a dvě ryby, a vzhlédl k nebi,
požehnal ... I jedli všichni a nasýtiti se... bylo *jich* asi
pět tisíc mužů, kromě žen a dětí.«

- 1.Kor 11,31–12,6; Mat 18,1–11
- 1.Kor 12,12–26; Mat 18,18–22; 19,1–2;
13–15
- 1.Kor 13,4–14,5; Mat 20,1–16
- 1.Kor 14,6–19; Mat 20,17–28
- 1.Kor 14,26–40; Mat 21,12–14; 17–20
- Řím 14,6–9; Mat 15,32–39

9. NEDĚLE PO 50nici; Kristus kráčí po moři

hlas 8. — 1.Kor 3,9–17; Mat 14,22–34
»Ježíš vztáhl ruku, uchopil ho a řekl jemu: „Malověrný, proč jsi pochyboval?“«

- 1.Kor 15,12–19; Mat 21,18–22
- 1.Kor 15,29–38; Mat 21,23–27
- 1.Kor 16,4–12; Mat 21,28–32
- 2.Kor 1,1–7; Mat 21,43–46
- 2.Kor 1,12–20; Mat 22,23–33
- Řím 15,30–33; Mat 17,24–18,4

10. NEDĚLE PO 50nici; síla víry, modlitby a postu

hlas 1. — 1.Kor 4,9–16; Mat 17,14–23
»Budete-li mít víru, jako zrno hořčičné, řeknete hoře této – přejdi odsud tam, a přejde; nebude vám nic nemožného.«

- 2.Kor 2,4–15; Mat 23,13–22
- 2.Kor 2,14–3,3; Mat 23,23–28
- 2.Kor 3,4–11; Mat 23,29–39
- 2.Kor 4,1–6; Mat 24,13–28
- 2.Kor 4,13–18; Mat 24,27–33; 42–51
- 1.Kor 1,3–9; Mat 19,3–12

11. NEDĚLE PO 50nici; o nemilosrdném služebníkovi

hlas 2. — 1.Kor 9,2–12; Mat 18,23–35
»Tak *zle* učiní Otec můj nebeský vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému ze srdcí svých provinění jeho.«

- 2.Kor 5,10–15; Mar 1,9–15
- 2.Kor 5,15–21; Mar 1,16–22

- 2.Kor 6,11–16; Mar 1,23–28
- 2.Kor 7,1–10; Mar 1,29–35
- 2.Kor 7,10–16; Mar 2,18–22
- 1.Kor 1,26–29; Mat 20,29–34

12. NEDĚLE PO 50nici; o zlém moci bohatství
hlas 3. — 1.Kor 15,1–11; Mat 19,16–26
»Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej, co máš, a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; a pojď, následuj Mne.«

- 2.Kor 8,7–15; Mar 3,6–12
- 2.Kor 8,16–9,5; Mar 3,13–19
- 2.Kor 9,12–10,7; Mar 3,20–27
- 2.Kor 10,7–18; Mar 3,28–35
- 2.Kor 11,5–21; Mar 4,1–9
- 1.Kor 2,6–9; Mat 22,15–22

13. NEDĚLE PO 50nici; o zhoubě nepoctivých vinařů

hlas 4. — 1.Kor 16,13–24; Mat 21,33–42
»Zlé vinaře Hospodář zahubí, a vinici svou odevzdá jiným, kteří mu z ní budou přinášet užitek.«

- 2.Kor 12,10–19; Mar 4,10–23
- 2.Kor 12,20–13,2; Mar 4,24–34
- 2.Kor 13,3–13; Mar 4,35–41
- Gal 1,1–10; 20–2,5; Mar 5,1–20
- Gal 2,6–10; Mar 5,22–24; 35–6,1
- 1.Kor 4,1–5; Mat 23,1–12

14. NEDĚLE PO 50nici; o Králově hostině a svatebním šatu

hlas 5. — 2.Kor 1,21–2,4; Mat 22,1–14
»Mnoho jest povolanych, ale málo vyvolanych.«

- Gal 2,11–16; Mar 5,24–34
- Gal 2,21–3,7; Mar 6,1–7
- Gal 3,15–22; Mar 6,7–13
- Gal 3,23–4,5; Mar 6,30–45
- Gal 4,8–21; Mar 6,45–53
- 1.Kor 4,17–5,5; Mat 24,1–13

15. NEDĚLE PO 50nici; o největších příkázáních

hlas 6. — 2.Kor 4,6–15; Mat 22,35–46
»Milovati budeš Pána a Boha svého z celého srdce svého, a z celé duše své, a z vši mysli své... Milovati

Božská liturgie sv. Jana Zlatoústého.

Bilingue – církevně-slovanské a české znění
Český překlad dle „Sborníku modliteb a zpěvů...“ (sv. biskupa mučedníka Gorazda) a „Služebníku...“ (prot. Čestmíra Kráčmara); upraveno a rozšířeno dle církevně-slovanského (a místy i řeckého) znění.

Připravil prot. Jan Baudiš s kolektivem duchovních a teologů.

Jazyková spolupráce a hlavní korektura: Darja Mužiková

V Jihlavě 2013—2019—2025 1.P. — v. 2.38 R (korektura č. 11)

Obsah

Předmluva	2
Postup večerní	5
Liturgie – proskomidie	43
Řád liturgie katechumenů	67
Řád liturgie věrných	97
Zakončení liturgie (propuštění) ve všední dny	147
Zakončení liturgie (propuštění) na svátky Páně	151
Modlitby vkládané do ektenie	155
Modlitby po svatém přijímání	157
O drobení svatého Beránka	163
Obsáhlejší vzpomínání svatých při proskomidii	164
Kalendárium	166
Doslov a překladatelské poznámky	200

budeš bližního svého jako sebe samého.«

- Gal 4,28–5,10; Mar 6,54–7,8pol.
- Gal 5,11–21; Mar 7,5–16
- Gal 6,2–10; Mar 7,14–24
- Efez 1,1–9; Mar 7,24–30
- Efez 1,7–17; Mar 8,1–10
- 1.Kor 10,23–28; Mat 24,34–44

16. NEDĚLE PO 50nici; o svěřených hřivnách

hlas 7. — 2.Kor 6,1–10; Mat 25,14–30

»Každému majícímu *duchovní bohatství* bude přidáno, a bude hojně míti; tomu pak, kterýž nemá, bude odňato i to, co se zdá míti... Kdo má uši k slyšení, slyš.«

- Efez 1,22–2,3; Mar 10,46–52
- Efez 2,19–3,7; Mar 11,11–23
- Efez 3,8–21; Mar 11,23–26
- Efez 4,14–19; Mar 11,27–33
- Efez 4,17–25; Mar 12,1–12
- 1.Kor 14,20–25; Mat 25,1–13

17. NEDĚLE PO 50nici; o víře ženy kanaanějské

hlas 8. — 2.Kor 6,16–7,1; Mat 15,21–28

»Ó ženo, veliká jest víra tvá; staniž se tobě, jak žádáš.«

- Efez 4,25–32; Luk 3,19–22
- Efez 5,20–26; Luk 3,23–4,1
- Efez 5,25–33; Luk 4,1–15
- Efez 5,33–6,9; Luk 4,16–22
- Efez 6,18–24; Luk 4,22–30
- 1.Kor 15,39–45; Luk 4,31–36

18. NEDĚLE PO 50nici; zázračný rybolov na hlubině

hlas 1. — 2.Kor 9,6–11; Luk 5,1–11

»Zajed na hlubinu a rozestři sítě...«

- Filip 1,1–7; Luk 4,37–44
- Filip 1,8–14; Luk 5,12–16
- Filip 1,12–20; Luk 5,33–39
- Filip 1,20–27; Luk 6,12–19
- Filip 1,27–2,4; Luk 6,17–23pol.
- 1.Kor 15,58–16,3; Luk 5,17–26

19. NEDĚLE PO 50nici; o lásce k nepřátelům

hlas 2. — 2.Kor 11,31–12,9; Luk 6,31–36

»Budte milosrdní, jakož i Otec váš milosrdný ke všem jest.«

- Filip 2,12–16; Luk 6,24–30
- Filip 2,17–23; Luk 6,37–45
- Filip 2,24–30; Luk 6,46–7,1
- Filip 3,1–8; Luk 7,17–30
- Filip 3,8–19; Luk 7,31–35
- 2. Kor 1,8–11; Luk 5,27–32

20. NEDĚLE PO 50nici; o vzkříšení mládence

hlas 3. — Gal 1,11–19; Luk 7,11–16

»I řekl *Ježíš mrtvému*: »Jinochu, tobě pravím, vstaň!«

- Filip 4,10–23; Luk 7,36–50
- Kol 1,1–2; 7–11; Luk 8,1–3
- Kol 1,18–23; Luk 8,22–25
- Kol 1,24–29; Luk 9,7–11
- Kol 2,1–7; Luk 9,12–18
- 2.Kor 3,12–18; Luk 6,1–10

21. NEDĚLE PO 50nici; o rozsévání a rozličené půdě

hlas 4. — Gal 2,16–20; Luk 8,5–15

»*Setba, která* v dobrou zemi padla a užitek stonásobný přinesla, to jsou ti, kteříž, uslyševše slovo *Boží*, zachovávají je v srdci čistém a dobrém a plod přinášejí v trpělivosti.«

- Kol 2,13–20; Luk 9,18–22
- Kol 2,20–3,3; Luk 9,23–27
- Kol 3,17–4,1; Luk 9,44–50
- Kol 4,2–9; Luk 9,49–56
- Kol 4,10–18; Luk 10,1–15
- 2.Kor 5,1–10; Luk 7,2–10

22. NEDĚLE PO 50nici; o boháči a chudém Lazaru.

Památka svatých Otců 7. všeobecného sněmu (r. 787) (přesunout k 11. říjnu)

hlas 5. — Gal 6,11–18; Luk 16,19–31

Žid 13,7–16; Jan 17,1–13 (*svatým Otcům*)

»Jestliže oni Mojžíše a svaté proroky neposlouchají, i kdyby kdo z mrtvých vstal, neuvěří.«

- 1.Sol 1,1–5; Luk 10,22–24
- 1.Sol 1,6–10; Luk 11,1–10
- 1.Sol 2,1–8; Luk 11,9–13
- 1.Sol 2,9–14; Luk 11,14–23
- 1.Sol 2,14–19; Luk 11,23–26
- 2.Kor 8,1–5; Luk 8,16–21

23. NEDĚLE PO 50nici; o vyhnání legie duchů zlých

hlas 6. — Efez 2,4–10; Luk 8,26–39

»Vypravuj všem, co učinil tobě Bůh.«

- 1.Sol 2,20–3,8; Luk 11,29–33
- 1.Sol 3,9–13; Luk 11,34–41
- 1.Sol 4,1–12; Luk 11,42–46
- 1.Sol 5,1–8; Luk 11,47–12,1
- 1.Sol 5,9–13; 24–28; Luk 12,2–12
- 2.Kor 11,1–6; Luk 9,1–6

24. NEDĚLE PO 50nici; vzkříšení dcery Jairovy

hlas 7. — Efez 2,14–22; Luk 8,41–56

»Neboj se, toliko věř...«

- 2.Sol 1,1–10; Luk 12,13–15; 22–31
- 2.Sol 1,10–2,2; Luk 12,42–48
- 2.Sol 2,1–12; Luk 12,48–59
- 2.Sol 2,13–3,5; Luk 13,1–9
- 2.Sol 3,6–18; Luk 13,31–35
- Gal 1,3–10; Luk 9,37–43pol.

25. NEDĚLE PO 50nici; o milosrdném Samaritánu

hlas 8. — Efez 4,1–6; Luk 10,25–37

»Samařan jeden šel tou cestou, přišel k tomu polo-mrtvému a opuštěnému, a uzřev jej, slitoval se, a přistoupiv, obvázal rány jeho, naliv na ně oleje a vína... a měl o něj péči.«

- 1.Tim 1,1–7; Luk 14,12–15
- 1.Tim 1,8–14; Luk 14,25–35
- 1.Tim 1,18–20; 2,8–15; Luk 15,1–10
- 1.Tim 3,1–13; Luk 16,1–9
- 1.Tim 4,4–8; 16; Luk 16,15–18; 17,1–4
- Gal 3,8–12; Luk 9,57–62

26. NEDĚLE PO 50nici; o tom, kdo hromadí pozemské poklady a není bohat v Bohu

hlas 1. — Efez 5,5 a 8–19; Luk 12,16–21
I řekl jemu Bůh: »Blázne, této noci duši tvou vezmou od tebe, a to, co jsi nashromáždil, či bude?«

- 1.Tim 5,1–10; Luk 17,20–25
- 1.Tim 5,11–21; Luk 17,26–37
- 1.Tim 5,22–6,11; Luk 18,15–17; 26–30
- 1.Tim 6,17–21; Luk 18,31–34
- 2.Tim 1,1–2; 8–18; Luk 19,12–28
- Gal 5,22–6,2; Luk 10,19–21

27. NEDĚLE PO 50nici; o uzdravení ženy v den sváteční

hlas 2. — Efez 6,10–17; Luk 13,10–17

»Tato dcera Abrahamova, kterou svázal satan, hle, již tomu osmnáct let, což neměla býti rozvázána od těch pout v den sobotní?«

- 2.Tim 2,20–26; Luk 19,37–44
- 2.Tim 3,16–4,4; Luk 19,45–48
- 2.Tim 4,9–22; Luk 20,1–8
- Tit 1,5–2,1; Luk 20,9–18
- Tit 1,15–2,10; Luk 20,19–26
- Efez 1,16–23; Luk 12,32–40

28. NEDĚLE PO 50nici; o hostině a hostech

Neděle praotců Božího národa – všech starozákonních svatých žijících před Zákonem i po udělení Zákona – od Adama po Josefa Snoubence; i proroků až po Zachariáše a Jana Křtitele. Adama a Evy i Ábele a Sétha, Enocha, Joba, Noé, Melchisedeka; patriarchů Abrahama a Sáry, Izáka a Rebekky, Jákoba a Ráchel i Josefa Sličného, Judy a Lévi a ostatních z dvanácti synů Israele; Mojžíše i Árona, Jozue, Debory, Gedeona, Samsona, Ruth, Jesse, Davida, Šalomouna; proroků Samuele, Eliáše, Isaiáše, Ezechiele, Daniele a mnoha dalších.

hlas 3. — Kol 1,12–18; Luk 14,16–24 (*evangelium neděle praotců*)

Neděle praotců je druhou nedělí před Narozněním Kristovým. Pokud připadne na jinou než 28. neděli, pak se čtení evangelia vymění, aby bylo, jak je uvedeno výše.

Čtení neděle praotců musí být vždy následující:

Kol 3,4–11; Luk 14,16–24

»Člověk jeden učinil večeri velikou a pozval mnohých... Vybídl všechny vejít, aby se naplnil dům jeho...«

Použitá literatura:

Lidový sborník modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve (tzv. „Gorazdův sborník“) (*připravil svatý vladyka mučedník Gorazd Pražský a Moravskoslezský; 1. vydání – Praha, 1933; 2. upravené vydání – Praha, 1951*)

Božská liturgie sv. Jana Zlatoústého (*vydal presbyter Čestmír Kráčmar – Praha, 1927*)

Božská liturgie našeho svatého otce Jana Zlatoústého (*pracovní verze nového českého překladu; Litoměřice; 2006*)

Služebník, tiskem sedmoje (*upravený reprint – Praha, V jámě 6, 1950; další reprint – Církevní nakladatelství, Bratislava, 1980*)

Služebník (*upravený reprint synodálního vydání – Moskva, 1997 a opr. vyd. 2003*)

Služebník (*upravený reprint starší knihy; vydání svatého archijerejského synodu Srbské pravoslavné církve – Bělehrad, 1962*)

Ieratikon (*vydání Ieras Monis Simonos Petras, Agion Oros, 2004*)

Překlad „Nového zákona Pána našeho Ježíše Krista“ (*bilingue, církevně-slovanský a český text; vydáno ve dvou dílech – Petrohrad, 1892–97*)

Oficiální překlad Antiochijského patriarchátu v USA do angličtiny (web)

Dále bylo přihlíženo k liturgickým překladům do ruštiny a angličtiny, které jsou dostupné na internetu. (Překlady z církevně-slovanské i řecké předlohy.)

Srbský Služebník (s opravami dle sv. Justina Popoviče) s požehnáním metropolitů Amfilochije a dalších (přihlédnuto k němu bylo zvláště ohledně epiklese).

V PDF je tento překlad ke stažení na internetové adrese:

pravoslavi.cz/liturgie

O pojmu blahodat viz: orthodoxia.cz/blahodat.htm

S vděčností a nehynoucí úctou připisuji zvláštní poděkování
prot. Miroslavovi a Darji Mužíkovým.
Nechť je toto nové vydání liturgie
spojeno s jejich světlou
památkou.

Jan Baudiš

Neměnili jsme všechna místa starého gorazdovského překladu, jejichž úprava se nabízela. Nepřáli jsme si totiž, aby se předkládaný text příliš od-poutal od zažitého starého znění české liturgie. Pro sloužící duchovenstvo i pro naslouchající věřící by to byl zřejmě příliš veliký skok a to není v liturgickém vývoji žádoucí. Proto jsme se rozhodli ponechat korekci některých obrátů a modernizaci jistých formulací na příští generaci českých liturgistů. V průběhu dvaceti let práce s tímto překladem jsme se dokonce v některých jednotlivostech vraceli zpátky ke Gorazdovu překladu, když se nám s odstupem zdálo, že posun vpřed je příliš výrazný, aniž by to bylo naléhavě nutné. I tak přináší nový text dost úprav, oprav i doplňků v porovnání s „Gorazdovým sborníkem“. Jsme si jisti, že i při zachování mírně archaickeho znění (jak je to obecně u posvátných textů tradičních náboženství obvyklé) je náš překlad na všech místech dokonale srozumitelný běžně vzdělanému současníkovi, poučenému v oblasti pravoslavné terminologie.

Církevně-slovanský text byl při editování porovnáván z několika církevně-slovanských Služebníků vytištěných v různých zemích a v různých dobách; hlavní prameny: nový ruský výtisk z Moskvy; slovenská edice místní pravoslavné církve z padesátých let (odtud převzaty některé adaptace textu pro místní církevní poměry); starší srbský výtisk; ruské znění z carské doby (viz přehled pramenů na konci). Další korektura byla pak provedena dle současného znění liturgie v Rusku – čerpaného z oficiálního serveru Moskevského patriarchátu. Přihlédnuto bylo i k současným překladům do ruštiny. Pravopisně byl text v několika drobnostech upraven s ohledem na místní specifika (některé zkratky byly rozepsány do plného znění, psaní alespoň některých velkých písmen upraveno dle současné ruské i české konvence – a to v těch případech, kde se obě shodují; podobnou ale ještě rozsáhlejší úpravu psaní velkých písmen církevně-slovanského textu má Nový zákon vydaný jako bilingue – v církevně-slovanském znění s českým překladem (*Nový Zákon ve dvou dílech, Petrohrad, 1892 a 1897*).

V r. 2012 byla první verze dána církevní veřejnosti k připomínkám v PDF. Posléze byl ještě připojen text večerní bohoslužby a kalendárium. První vydání (formou publikovaného PDF) bylo v různých verzích v r. 2013–2019. Zkušenosti s používáním tohoto textu byly zapracovány do druhého vydání, které bylo připraveno v r. 2025, jež bylo obdařeno archijerejským požeňním Preosvíceneho vladyky Izaiáše, biskupa olomoucko-brněnského.

Účast řady teologů a jazykových poradců na přípravě textu skýtá naději, že si toto liturgické vydání najde své místo mezi českými překlady posvátných pravoslavných textů.

(Redaktor)

- Žid 3,5–11; 17–19; Luk 20,27–44
- Žid 4,1–13; Luk 21,12–19
- Žid 5,11–6,8; Luk 21,5–7; 10–11; 20–24
- Žid 7,1–6; Luk 21,28–33
- Žid 7,18–25; Luk 21,37–22,8
- Efez 2,11–13; Luk 13,18–29

29. NEDĚLE PO 50nici; o uzdravení desíti, z nichž jen jeden díky vzdal

hlas 4. — Kol 3,4–11 (*apoštol neděle praotců*); Luk 17,12–19

(Pokud neděle praotců připadne na jinou než 29. neděli, pak se čtení apoštola vzájemně vymění tak, aby dnešní čtení odpovídalo výše uvedenému.)

»Vstaň a jdi; víra tvá tě uzdravila.«

- Žid 8,7–13; Mar 8,11–21
- Žid 9,8–10; 15–23; Mar 8,22–26
- Žid 10,1–18; Mar 8,30–34
- Žid 10,35–11,7; Mar 9,10–16
- Žid 11,8; 11–16; Mar 9,33–41
- Efez 5,1–8; Luk 14,1–11

30. NEDĚLE PO 50nici; jak nesnadné bohatý vejde do Království Božího

hlas 5. — Kol 3,12–16; Luk 18,18–27

»Snáze jest velbloudu skrze ucho jehly projíti, nežli bohatému vejíti do Království Božího.«

- Žid 11,17–23; 27–31; Mar 9,42–10,1
- Žid 12,25–26; 13,22–25; Mar 10,2–12
- Jak 1,1–18; Mar 10,11–16
- Jak 1,19–27; Mar 10,17–27
- Jak 2,1–13; Mar 10,23–32pol.
- Kol 1,3–6; Luk 16,10–15

Sobota před Narozením

Galat 3,8–12; Luk 13,18–29 (*před řadovým čtením*)

NEDĚLE PŘED NAROZENÍM KRISTOVÝM – neděle svatých otců

Památka starozákonních svatých z rodopisu Ježíše Krista a všech, kteří žili vírou v zaslíbeného Mesiáše: patriarchů Abrahama, Izáka, Jákoba a Judy; Daniele a tří mláďenců i ostatních.

Žid 11,9–10; 17–23; 32–40; Mat 1,1–25

»Což v *Marii* zrozeno jest, z Ducha Svatého jest; porodí pak Syna, a nazveš jméno Jeho Ježíš; On zajisté vysvobodí lidi své od hříchů jejich.«

Případne-li předvečer Narození Kristova na sobotu či neděli, pak se v ten den koná dopolední liturgie sv. Jana Zlatoustého (je to buď neděle nebo sobota před Narozením). Čtení na této liturgii: **Gal 3,15–22; Mat 13,31–36** Večer se slouží velká večerní (bez liturgie) a v den svátku je dopolední liturgie sv. Basila. (Večerní liturgie sv. Basila se před Narozením Kristovým v takovém roce nekoná.) V předcházející pátek se čtou královské hodinky a neslouží se žádná liturgie.

Případne-li předvečer Narození Kristova na jiný den než sobotu či neděli, pak se v ten den koná večerní liturgie sv. Basila (tj. večerní spojená s liturgií) a v den svátku je dopolední liturgie sv. Jana Zlatoustého. (Velká večerní se před Narozením Kristovým v takovém roce nekoná, protože je večerní liturgie.) V den předvečeru se dopoledne čtou královské hodinky.

Čtení pro předvečer (na velké večerní nebo na večerní liturgii sv. Basila):

paremije a Žid 1,1–12; Luk 2,1–20

Sobota po Narození:

1. Tim 6,11–16; Mat 12,15–21

NEDĚLE PO NAROZENÍ. Svaté Boží rodiny: spr. Josefa Snoubence, Davida, krále a Jakuba, bratra Páně.

Gal 1,11–19; Mat 2,13–23

(*Pak možno přidat i řadové čtení.*)

»I vstav (*Josef*), vzal Dítě i Matku Jeho, a přišel do země Israelské... A usídlil se v městě, jež slove Nazaret...«

Případne-li „neděle po Narození“ shodně s „nedělí před Bohozjevením“, pak „neděle po Narození“ buď ustupuje a zůstává jen „neděle před Bohozjevením“ nebo se čtení „neděle před Bohozjevením“ přenáší na 1. ledna (což se činí zvláště, když je tato neděle 31.12. na „opuštění svátku Narození“; pak se bere jen „neděle po Narození“ a „neděle před Bohozjevením“ se musí překládat na 1. ledna).

Když je Narození v sobotu, pak je neděle po Narození hned následující nedělí, tj. na Sbor sbor přesv. Bohorodice. **Když je Narození v neděli**, připadne „neděle po

Narození“ na 1. ledna, a proto úplně zmizí (služba k ní se koná 26.12. na „Sbor přev. Bohorodice) ve prospěch „neděle před Bohozjevním“.

Sobota před Bohozjevním:

1.Tim 3,14–4,5; Mat 3,1–11

NEDELE PŘED BOHOZJEVNÍM

2.Tim 4,5–8; Mar 1,1–8

»Počátek Evangelia Ježíše Krista, Syna Božího... On vás bude křtít Duchem Svatým.«

Je-li předvečer Zjevení Páně v sobotu či v neděli, slouží se liturgie sv. Jana Zlatoústého (dopoledne). Na veliké večerní (koná se samostatně večer):

paremije a 1.Kor 10,1–4; Luk 3,1–18

Pak velké svěcení vody.

V den svátku liturgie sv. Basila Velikého (dopoledne):

Tit 2,11–14; 3,4–7; Mat 3,13–17

Velké svěcení vody

Předcházející pátek:

liturgie se nekoná, čtou se královské hodinky.

Je-li předvečer Zjevení Páně jiného dne, než je sobota či neděle, slouží se večerní liturgie sv. Basila Velikého (večerní spojená s liturgií):

paremije a 1.Kor 10,1–4; Luk 3,1–18

Pak velké svěcení vody.

V den svátku liturgie sv. Jana Zlatoústého (dopoledne):

Tit 2,11–14; 3,4–7; Mat 3,13–17

Velké svěcení vody

Sobota po Bohozjevení

Efez 6,10–17; Mat 4,1–11 (*pak řadové čtení*)

NEDELE PO BOHOZJEVNÍ

Efez 4,7–13 (od pol.); Mat 4,12–17

»Čiňte pokání, neboť se přiblížilo Království nebeské.«

Další řadové neděle

31. NEDELE PO 50nici; o slepém na cestě, vírou uzdraveném

hlas 6. — 1.Tim 1,15–17 (od pol.); Luk 18,35–43

»Prohlédni! Víra tvá tě uzdravila.«

- Jak 2,14–26; Mar 10,46–52
- Jak 3,1–10; Mar 11,11–23

- Jak 3,11–4,6; Mar 11,23–26
- Jak 4,7–5,9; Mar 11,27–33
- 1.Petr 1,1–2; 10–12; 2,6–10; Mar 12,1–12
- 1.Sol 5,14–23; Luk 17,3–10

Pokud je možno, lze (např. jako poslední neděli před Zacheovou nedělí) ještě vložit následující uvedenou neděli se čtením vybraným sv. mučedníkem Gorazdem. (Roční paschální kruh biblického liturgického čtení musí však vždy končit Zacheovou nedělí, kterou nelze vypustit a po níž následuje první neděle paschálního kruhu pro další rok – neděle Celníka a farizeje.)

Neděle se čtením dle místní tradice sv. Gorazda:

Neděle O TOM, CO JE PODSTATNÉ A CO NIKOLIV (čtení dle tradice sv. Gorazda)

Efez 2,4–10; Luk 11,37–44

»Čistíte zevnějšek..., ale vnitřek váš pln jest nešlechtnosti... Běda vám, kteří opouštíte spravedlnost a lásku Boží.«

- 1.Sol 2,20–3,8; Luk 8,26–39
- 1.Sol 3,9–13; Luk 11,29–33
- 1.Sol 4,1–12; Luk 11,34–36
- 1.Sol 5,1–8; Luk 11,46–12,1
- 1.Sol 5,9–13; 24–28; Luk 12,2–12
- 2.Kor 11,1–6; Luk 9,1–6

POSLEDNÍ NEDELE PO 50nici;

O ZACHEOVI

1.Tim 4,9–15; Luk 19,1–10

»Přišel Syn člověka, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo.«

- 1.Petr 2,21–3,9; Mar 12,13–17
- 1.Petr 3,10–22; Mar 12,18–27
- 1.Petr 4,1–11; Mar 12,28–37
- 1.Petr 4,12–5,5; Mar 12,38–44
- 2.Petr 1,1–10; Mar 13,1–8
- 2.Tim 2,11–19; Luk 18,2–8pol.

DALŠÍ POHYBLIVÁ ČTENÍ V PRŮBĚHU ROKU:

Památka ruských novomučedníků

Od r. 1992 se slaví se dne 25.1./7.2. (v den zesnutí sv. nmč. Vladimíra, metropolity kyjevského a haličského) v neděli, není-li ten den neděle, tak prvou neděli po tomto datu. (Kdyby na tu neděli připadla památka tří světitelů,

Vezme s bázní částici »CHS«: Hle, přistupuji ke Kristu, nesmrtelnému Králi a Bohu našemu. Drahocenné a přesvaté Tělo Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista podává se mně, knězi...

Po požití Těla Kristova a pečlivém a opatrném očištění ruky: Amen.

Pak dí: Diákone, přistup!

Diákon: Hle, přistupuji ke Kristu, nesmrtelnému Králi a Bohu našemu. Podej mi, vладыko, drahocenné a svaté Tělo Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista.

Kněz: Diákonu (jméno) podává se drahocenné a svaté a přečisté Tělo...

Pak diákon přijímá Tělo Kristovo.

Kněz bere kalich: Drahocenná a svatá (a životodárná*) Krev Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista podává se mně, opět (přistupujícímu) služebníku Božímu, knězi... *Po přijímání:* Hle, dotekl se úst mých, snímá...

Diákone, přistup!

Diákon: (Hle, přistupuji k nesmrtelnému Králi a Bohu našemu.*) Podej mi, vладыko, drahocennou a svatou Krev...

Kněz: Drahocenná a svatá Krev Pána a Boha i Spasitele našeho Ježíše Krista podává se (opět*) (přistupujícímu) služebníku Božímu, diákonu...

Kněz říká diákonu po přijímání z kalicha: Hle, dotekl se úst tvých, snímá... (* = uvedeno jen ve svatohorském Ieratikonu)

Závěrem k českému překladu. Mnoho jednotlivostí je věcí vytčeného cíle a stanovené koncepce (viz v předmluvě). Snažili jsme se o přesnost a přiléhavost, výstižnost, návaznost na místní tradici i o poeticko-melodický „velebný a nesvětský“ jazykový styl, který je od liturgického projevu obecně očekáván. — Mějme na paměti, že žádný pravoslavný bohoslužebný a modlitební text není izolovaným fragmentem, ale je živou součástí celé pravoslavné duchovnosti; je provázán s jinými modlitebními texty, jeho části jsou citovány v dílech svatých Otců. Proto má být překlad nejen co nejdůležitější, co se obsahu a myšlenky týče, ale měl by svým slovníkem navazovat na širší liturgickou a svatoocovskou tradici. — Žádoucí je pokud možno pevně stanovená konvence pro převod každého staroslověnského (resp. řeckého) pojmu do českého liturgického jazyka tak, aby se (v možné míře) nekumulovalo mnoho původních termínů v jednom českém slovu nebo se výchozí pojmy nepřeváděly do takových českých slov, která jsou v živé české náboženské kultuře již zařazena do jiného kontextu, vnímána okolní společností v nepravoslavných a nežádoucích souvislostech, resp. jsou už spojena s jiným významem. Překladatelská konvence by měla umožnit poučenému českému čtenáři nad každým slovem českého překladu rozpoznat, jaké staroslověnské (resp. řecké) slovo bylo použito v předloze.

nosti se lze při obvyklých bohoslužbách v pravoslavné církvi po světě setkávat spíše s praxí pouhého obecného vzpomínání světské vlády. Tomu je přípodobněna i praxe, kterou zachycuje tento překlad liturgie.

Jména biblických postav jsou ponechána v tradičním slovanském znění. Jejich úprava podle židovské konvence v ekumenickém překladu Bible nepřinesla zřejmě nic, než zmatek (Melchisecha změnili ekumeničtí překladatelé na Malkisedeka, Elisea či Eliseje na Elišu, Jesse na Jišaje apod.)

Liturgické vzpomínání episkopů

V církevně-slovanském znění bylo zachováno ustálené ruské znění s bohatými čestnými tituly episkopátu. V českém překladu ponecháno prosté titulování (metropolita, vladyka) dle české gorazdovské tradice. Do českého náboženského prostředí se hodí v tomto ohledu nejvyšší střizlivost. Kněz ovšem na místech liturgie, kde je předepsáno jmenovat biskupa, zachovává při jeho titulování přání svého nadřízeného. (Podotkněme však, že obvyklý český překlad „(Vysoko-) přeosvícenost“ není zcela správný; nejedná se tu přece o osvícení, nýbrž o posvěcení; *прѣосвѣщеннѣишнѣи* je tedy titul označující *nejvyšší posvěcení*, proto náleží nositeli biskupského svěcení.)

O jedné drobnosti v postupu svatého přijímání duchovenstva. V pravoslavném světě se vyskytují různé praxe v používání věty: „Hle, (znovu) přistupuji k nesmrtelnému Králi a Bohu našemu.“ — V církevně-slovanských Služebnících se vyskytuje jen jednou, před diákonským přijímáním z kalicha. (Stejná praxe je i v anglickém překladu rumunského Služebníku.) — V řeckém Služebníku se vyskytuje dvakrát – říká ji kněz před přijímáním Těla Kristova, a pak diákon před přijímáním Těla Kristova (před přijímáním Krve Kristovy se nepraví); ve svatohorském řeckém Služebníku vyskytuje se třikrát – navíc ještě před přijímáním diákona z kalicha. — Překlad Ruské zahraniční církve v Americe používá tuto větu třikrát: diákon i kněz před přijímáním Těla Kristova a diákon pak ještě i před přijímáním z kalicha. Nikde jsem však nenašel, že se tato věta říkala čtyřikrát (tj. i před přijímáním kněze z kalicha).

Pro úplnost – níže je stručný postup přijímání kněze a diákona v řecké liturgii. V řeckém Služebníku (Ieratikonu) následuje společná modlitba sloužících „Věřím, Pane, a vyznávám...“ ihned po vlévání horké vody do kalicha. Postup přijímání je pak ve zkratce tento:

Kněz: Odpusťte (bratři, spoluslužící apod.) mně hříšnému.

Kněz praví diákonu: Nechť pamatuje na diákonství tvé Hospodin Bůh v království svém, nyní i vždycky...

Bože, očistiž mně hříšného a smiluj se nade mnou. (3×)

pak je památka novomučedníků v neděli před 25.1.)

Řím 8,28–39; Luk 21,12–19

Sbor všech novomučedníků a vyznavačů ruských:

svt. Tichon (1925); svt.mč. Petr, metr. krutický (1937); svt.mč. Vladimír, metr. kijevský (1918); svt.mč. Venjamin, metr. petrohradský a svt.mč. archim. Sergij a mč. Jurij a Joann (1922); svt.mč. metr. Serafim (1937); svt.mč. Faddej (1937); svt.mč. prot. Joann (1917); svt.mč. prot. Alexandr (1937); ct.mč. kn. Elisaveta a inokyně Varvara (1918)... **Památka všech zesnulých, kteří trpěli v časech pronásledování víry křesťanské.**

Památka svatých Otců šesti všeobecných sněmů

Nejbližší řadová ned. u 16.7. (29.7. nového kalendáře): Žid 13,7–16; Jan 17,1–13 (*svatým Otcům; po řadovém čtení*)

Památka svatých Otců 7. všeobecného sněmu (r. 787)

Nejbližší řadová neděle u 11.10. (24.10. nového kalendáře):

Žid 13,7–16; Jan 17,1–13 (*svatým Otcům; po řadovém čtení*)

Typikonální značky hierarchie svátků

(podle kalendária Mosk. patriarchátu)

⊕ (křížek v kruhu) – dvanáctero největších svátků. Kromě dvanáctera sem patří ještě: Obřezání Páně a Záštitá přěsv. Bohorodice. Kompletní služba dle mineje. (Nejedná-li se o svátek Páně z dvanáctera a připadá-li svátek na neděli, používá se i oktoich.)

⊕ (křížek v půlkruhu) – střední svátek. Služba svátku jen z mineje – má bdění a litiji (oktoich jen v neděli). Hlavní svátky tohoto stupně: zesnutí sv. apoštola Jana Theologa (26.9.), svt. Jan Zlatoustý (13.11.), ct. Sáva Posvěcený (5.12.), sv. Mikuláš (6.12.), tři světitelé (30.1.); vmč. Jiří Vítězný (23.4.); ap. Jan Theolog (8.5.) sv. Cyril a Metoděj (11.5.); Narození Jana Křtitele (24.6.), svátek ap. Petra a Pavla (29.6.), pror. Eliáš (20.7.), Stětí hlavy sv. Jana Křtitele (29.8.) a památky nejvýznamnějších místních svatých (sv. Gorazd II.).

+ (křížek samotný) – malý svátek tzv. „polyjelejní“. Služba svátku obsahuje na jitřní polyjelej (na velké ve-

Čtení před a po svátku

POVÝŠENÍ SVATÉHO KŘÍŽE

Sobota před Povýšením

1.Kor 2,6–9; Mat 10,37– 11,1

NEDELE PŘED POVÝŠENÍM

Novomučedníci Maloasijské (1921–1922)

Gal 6,11–18; Jan 3,13–17

»Nebot tak Bůh miloval svět, že i Syna svého jedno-rozeného dal, aby každý, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.«

Sobota po Povýšení

1.Kor 1,26–29; Jan 8,21–30

NEDELE PO POVÝŠENÍ

Gal 2,16–20; Mar 8,34– 9,1

»Kdo chceš jíti za Mnou, zapři sám sebe, vezmi kříž svůj a následuj Mne.«

DIMITRIJEVSKÁ ZÁDUŠNÍ SOBOTA

Sobota před 26. 10. církl. kal. (tj. před 8.11. dle nového kalend.)

1. Soluň 4,13–17; Jan 5,24–30 (*zádušní čtení po řadovém čtení*)

černí se zpívá: „Blažený muž“; stichir 6 nebo 8; vchod, paremije; stichiry na stichovně z mineje. Rozhodne-li představený, může být litije; bdění nebývá, ale má se určitě konat, je-li to chrámový svátek). Na jitřní: polyjelej, velení, „Od mladosti mé“; sváteční evangelium, kánon na 8, vel. slavosloví. Služba z okoichu se nebere (pokud není neděle).

⊕ nebo ⊕ (tři tečky) – významný světec (tzv. „šestyríčinný“). Služba má na večerní 6 stichir z mineje; na jitřní kánon na 6 a zpívá se vel. slavosloví.

⊕ nebo ⊕ (tři černé tečky) – významný světec (tzv. „šestyríčinný“). Služba svatému má na večerní šest stichir z mineje; na jitřní kánon na 6 a po každé písni kánonu se čtou tropary svatému kromě troparů z oktoichu.

Světec bez označení – obyčejná služba. Na večerní jsou 3 stichiry z oktoichu a 3 stichiry světců z mineje (nebo 3 stichiry prvnímu a 3 druhému svatému dne); na stichovně z oktoichu. Na jitřní dva kánony: z oktoichu a potom z mineje – na 4.

Doslov a překladatelské poznámky

Text českého znění liturgie je převzatý z „Lidového sborníku modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve“ a „Služebníku“ od presbytera Čestmíra Kráčmara. Revidováno dle církevně-slovanského Služebníku; doplněno (místy s přihlédnutím i k řeckému „Ieratikonu“ – zvláště v proskomidii). Zde použité církevně-slovanské znění vychází ze současného ruského Služebníku, avšak upraveno je místy dle našeho prešovského vydání (1950, text adaptován pro místní situaci) a srbského vydání (1962). Nepatrně je v některých ohledech editováno pro použití v rámci tohoto vydání a dle místních zvyklostí. Přihlédnuto bylo v jednotlivostech i k řeckému textu.

Úmyslem při této práci bylo navázat na liturgické dílo doby sv. vladyky mučedníka Gorazda, který vnímal tehdejší liturgické texty jako misijní provizorium zacílené dle církevních potřeb tehdejší doby. Při úpravách byla snaha neodtrhnout se od jazykového stylu gorazdovských liturgických textů, ale plynule na něj navázat. Současně však rozšířit liturgické znění do jeho plného rozsahu a zároveň opravovat některé překladové nepřesnosti, upravovat významové odchylky a místy i poněkud jazykově modernizovat text. Nebylo možno se vyhnout změně některých termínů, kde to vyžaduje prohloubení přiléhavosti překladu či jeho zpřesnění. Považovat znění liturgie, jak je zachyceno v Lidovém sborníku, za nedotknutelné, by odporovalo záměrům samotného sv. Gorazda. Do zde předložené práce se promítalo přesvědčení o smysluplnosti (z hlediska pastýřského i misijního) liturgického používání mírně archaické polohy jazyka jako duchovně prospěšné a přirozené v náboženské sféře. Překladatelská práce se nesla v duchu přesvědčení o nutnosti vytvářet a udržovat osobité české pravoslavné pojmosloví.

Používání pojmu „blahodat“, který je součástí dějinného utváření místního slovanského jazyka a byl znovu uveden do českého pravoslavného prostředí jediným českým *pravoslavným* překladem Nového zákona na přelomu 19. a 20. století, lze považovat za důležitou součást vytváření českého pravoslavného lexika.

Poznámka ke slovu „blahodat“

Termín „**blahodat**“ je naším místním původním staroslověnským slovem pro nestvořené posvěcující Boží energie, Boží posvěcující dar (řecké *cháris*). Slovní termín s tímto obsahem se z českého lexika vytratil v průběhu těch staletí, kdy pravoslavná církev nemohla na našem území svobodně působit; spolu s tímto slovem u nás zmizelo povědomí o *nestvořených Božích energiích* (nepravoslavné církve totiž nevěří v nestvořené energie). Tento důležitý

cí relikty nelíbily, prostě tuto koncovku nevysloví (podobně též koncovka „-ti“ v infinitivech, kde jsme ji ponechali, když pomáhá výslovnosti nebo se vžila). Zachovali jsme i obvyklé „věkův“ nebo knižní „jest“ (moderní slovesný tvar „je“ – ač spisovný – působí v liturgickém textu poněkud hovorově). Některé další archaismy však už byly nahrazeny modernějšími obraty.

V ektenii jsme vyměnili „pobožnost“ za „zbožnost“, „tíseň“ za „soužení“, „zbavení“ za „vysvobození“, „přispěj“ za „zastaň se“. Některé další možné úpravy jsme přenechali dalším generacím (např. místo „zajaté“ by asi spíše mělo být „uvězněné“ atd.) Místo „krev Nového zákona“ by mohlo být „krev Nové smlouvy“. Místo „plnost Ducha Svätého“ by možná mohla být zajímavá varianta uvedená v některých vydáních, kterou bychom mohli přeložit: „Plnost kalicha, plnost víry, plnost Ducha Svätého“ (viz některé řecké Služebníky či rumunský překlad do angličtiny na biserica.org). — Epiklesi jsme v případě Zlatoustovy liturgie ponechali s novodobým (dnes však již obvyklým) rozšířením vsuvkou třikrát opakovaného troparu třetí hodinky prokládaného verši 50. žalmu. Vytváří se tím v epiklesi triadologický důraz, který v liturgii sv. Jana Zlatoustého ničemu nevadí (narozdíl od liturgie sv. Basila Velikého, kde tato vsuvka poškozujícím způsobem znění epiklese).

České znění niceoařhradského symbolu pravoslavné víry. Zde použitý český překlad vznikl v průběhu devadesátých let jako kolektivní dílo zdejších duchovních a teologů, a byl následně požehnan k používání a publikování Jeho Blažeností arcibiskopem Dorotejem, tehdejším metropolitou českých zemí a Slovenska (připisem ze dne 21. 5. 1998).

Revidovány byly všechny **citace žalmů** – a to podle slovanského znění Septuaginty (LXX). A to i za cenu, že se mění ty věty liturgie, na něž jsme již zvyklí. „Překlad sedmdesáti“ (LXX) je v pravoslavné církvi jediným kanonickým zněním žalmů už proto, že je autorizován prvotní církví. Je to skutečnost o to významnější, že všechny tradiční české překlady žalmů vycházely z jiných předloh, a proto se jejich znění místy liší od LXX (a to občas významně). To je důvod, proč používání takových překladů, které nevycházejí z LXX, může být v pravoslavné bohoslužbě vždy jen dočasné – nouzové pro dobu, kdy není pravoslavné znění k dispozici.

Vzpomínání osob „v moc postavených“

Podle dostupných informací není v pravoslavných církvích ve světě v našich dobách přijato vzpomínat při bohoslužbách hlasitě jména světských státních představitelů. Dokonce ani v pravoslavných zemích, kde jsou vrcholnými zástupci státu osoby, které jsou pravoslavnými křesťany, nebývají jejich jména většinou vzpomínána při hlasitých modlitbách na liturgii. V součas-

Místo dnes už všeobecně ustupujícího pojmu „jáhen“ (který je spojen spíše s římsko-katolickou církví, a dnes je i tam pozvolna opouštěn) je v souladu s českým pravoslavným biblickým překladem (Petrohrad, 1897) užíváno obecně srozumitelné a do všech jazyků vstřebané „diákon“ (1. Tim 3,8 a 12; Filip 1,1). Sv. vladyka Gorazd v katechismu používá oba pojmy; termín „diákon“ v čl. 371 / 3 dokonce spíše upřednostňuje. (Do českého pravoslavného pojmosloví bylo toto slovo už beztak uvedeno ve složenině *jerodiákon*).

Opraven byl překlad modlitby Cherubínské písně, který trpěl řadou nepřesností.

Zvolání předpokládající přítomnost katechumenů jsou v [závorkách].

„Rozpomeň se na...“ je synonymicky střídáno s „pamatuj na...“ (druhé se zdá být srozumitelnější a lépe vyslovovatelné; u současníků používání termínu „rozpomeň se“ někdy evokuje myšlenku, že Bůh na nás zapomněl). Při modlitbě za biskupy (po epiklesi) se místo formulace „nejprve rozpomeň se“ zdá být adekvátnější „především pamatuj“ (nejedná se zde o to, na koho se má Pán rozpomenout dříve a na koho později, ale o důležitost církevního postavení biskupů, pro které žádá církev nejvíce Boží pomoci).

Střídáno je také používání Božího jména „Hospodin“ a „Pán“. Archaicky znějící slovo „Hospodin“ je natolik spojeno s českou náboženskou historií, že se ho zřejmě nelze úplně vzdát; navíc zní krásně a velebně; v neposlední řadě je srozumitelné východním návštěvníkům českých bohoslužeb (např. ve výzvě: „K Hospodinu modleme se“). Na druhé straně ignorovat současným lidem přirozené nazývání Boha *Pánem*, zřejmě taktéž není přijatelné; bylo by dnes pocíťováno jako nedostatek, kdyby při bohoslužbě nezaznělo vzývání Boha jako *Pána* (zvláště, když je součástí českého znění Ježíšovy modlitby). I sv. vladyka Gorazd se tomu nevyhnul a přeložil odpověď věřících v prosebné ektenii: „Dejž, ó Pane.“ V překladu se tedy vyskytují obě varianty (slovo *Pán* se přednostně používá pro druhou Osobu Božské Trojice, Božího Syna, Spasitele).

Aplikace zvrtných přivlastňovacích zájmen („tvého“ – „svého“ apod.) je převzata ze znění Gorazdova sborníku (příp. Služebníku prot. Čestmíra Kráčmara). Stejně tak byla dle vzoru Gorazdova sborníku a dalších tradičních českých liturgických knih ponechána při oslovování Boha zájmena: „tobě, ti, tvůj“ apod., s malým počátečním písmenem (psaní velkého T na začátku slova je podle pravopisného úzu vyhrazeno pro dopisy).

Tam, kde se vžilo, ponecháváme archaické „-ž“ na konci slova (dejž, kterýž apod.) Ve slovu „spasiž“ je to výhodné pro výslovnost. Mnoha pravoslavným tento archaizující styl liturgického jazyka vyhovuje; komu by se archaizují-

termín do českého pravoslavného pojmosloví vracíme zpět. Výraz „milost“, který (po potlačení Pravoslaví u nás) zahrnul do svého obsahu i překlad řeckého slova *cháris* (tj. „blahodat“), má v jádru jiný obsah i význam a není příliš vhodným překladem řeckého *cháris*; nejenže odvádí výklad k jinému významu, ale nepostihuje, že se jedná o obdarování, o duchovní energie – posvěcující působení. Pravoslavné učení o nestvořené blahodati je jedním z pilířů pravoslavné věrouky; zkušenost pravoslavných křesťanů s posvěcujícím působením blahodati je neodmyslitelnou součástí dvoutisícileté duchovní praxe církve. Proto je nadměru žádoucí, aby náš církevní jazyk měl opět pojem vyhrazený pro tyto Boží energie stejně, jako ho má řečtina a podle ní staroslověnština. Vrátit slovo „blahodat“ do jazyka Čechů považovali za nutné už překladatelé Nového Zákona pracující pro duchovní potřeby Volýnských Čechů a potažmo všech pravoslavných Čechů a Moravanů (*Nový Zákon ve dvou dílech, vydáno v Petrohradě, 1892 a 1897; pro současné pravoslavné Čechy a Moravany reprintem znovu vytištěno v r. 1994 v Řecku; sv. vladyka Gorazd ve svém katechismu prohlašuje toto vydání evangelia za oficiální bohoslužebné evangelium České pravoslavné církve, když je uvádí v článku 987. mezi bohoslužebnými knihami jako naprestolní evangelium*). Termín „blahodat“ pro českojazyčné prostředí uznával i sv. biskup mučedník Gorazd a výslovně jej zmiňuje v 322. článku Pravoslavného katechismu. Slovo „milost“ nezavrhujeme, leč používáme je při překladu v běžném významu toho slova v českém jazyce, tj. k vyjádření smilování, skutku milosrdenství, udělení milosti, aktu odpuštění či prominutí apod. (Především pro překlad csl. pojmu *милостъ*. Pojmy: *κλῆρονομασία*, *μειλιξία* překládáme jako „milosrdenství“ či výjimečně: „dobrotivost“.) (Viz též odkaz na str. 209.)

Další pojmy

Εὐλογεῖν — pro případ použití v počátečním ohlasu bohoslužeb byl ponechán krásný a již zažitý překlad „Blahosloven“ (avšak s písmenem „o“ po druhém „l“, aby se odlišil tento pojem pro požehnání od pojmu „blahoslavený“ – *εὐλογημένος*, což se někdy překládá – a ne zcela výstižně – také jako „blažený“, ale jindy např. v kázání na hoře jako „blahoslavený“ s písmenem „a“). V ostatních případech srozumitelněji překládáno běžným způsobem jako „požehnaný“.

Εὐάγχιος. Pro překlad tohoto termínu navrhuje zvážit ústup od používání adjektiva „dobrotivý“. Někdy překládáme současně a přesně jako „dobrý“, a tam, kde by to snad mohlo znít jako stupňování jakosti, bylo ponecháno znění dle Služebníku prot. Č. Kráčmara – „blahý“ (archaické, ale snadno pochopitelné; srozumitelné pro všechny Slovany). Používá to v ohlasech i vl. Gorazd (viz Lidový sborník modliteb... str. 181/166, 199/182).

Зарѣшнѣ — místo již snad příliš archaického „přispěj“ bylo zvoleno přiléhavější, přesnější a současné: „zastaň se“ (zároveň je to zvukem podobnější církevně-slovanské předloze, což je důležité pro návštěvníky našich bohoslužeb z Východu).

ГКОРБЪ — soužení (dřívější „tíseň“ už není počítáno jako adekvátní překlad).

Περώτα — přeloženo přiléhavě a významově přesně jako „slitovnost“ (toto slovo sice není zcela všední, leč je používáno jak v klasické literatuře, viz např. překlady Shakespeara, tak v současných textech západních církví – protestantských i římsko-katolických).

СΤΑΙΝΕΜΕ ΔΟΚΡΗ — podle výkladů (Nikolaos Kabasilas či archim. Emiliános ze Simonos Petras) znamená: držet se pevně víry; čili: „nekolísejme ve víře“ (proto následuje po Symbolu). Dávání jsou za příklad andělů, kteří se nenechali svést a nepadli (zvolání: „СΤΑΙΝΕΜΕ ΔΟΚΡΗ!“ vkládá církevní tradice do úst archanděla Michaelovi). Odtud náš nový překlad: „stůjme pevně“.

Δεζνοκένιη — smělost. Tento pojem je provázán ze svatooteckou spiritualitou a minejními liturgickými texty, kde se často hovoří o smělosti svatých před Bohem (což jim umožňuje přimlouvát se za nás). Z toho důvodu jsme začali s postupným opouštěním sice pěkného, leč významově mírně odchylného překladu: „důvěra“ (vyjma již vžitého ohlasu před Otčenášem).

НОВАГО ЗАКОНА. Překlad „(krev) Nového zákona“ by asi měl být příště nahrazen jazykově i biblicky přesnějším „Nové smlouvy“ (jak je to již v Bibli kralické a stejně tak i v moderních biblických překladech).

Честный — z praktické zkušenosti vyplynulo, že je vhodné překládat tento široce užívaný termín (vyjadřující úctu, uctívání, vzácnost, vzdávání cti) podle kontextu. Používali jsme při překladu následující konvenci — v souvislosti s křížem Páně: *uctíváný*; ve vztahu k Tělu a Krvi Páně: *drahocenný* (převzato z gorazdovských překladů); ve vztahu k přinášeným (ještě neproměněným) darům pro eucharistii: *důstojný*; v souvislosti s anděly: *uctyhodný, ctěný*; jako titul Jana Křtitele a kněžstva: *důstojný* (dle gorazdovských překladů); ve vztahu k žijícímu člověku a k jeho životu: *počestný*. Někdy překládáme dle kontextu i jako „vzácný“. Vyhnuli jsme se v těchto případech slovům „ctihodný“ (vyhrazeno pro překlad titulu svatých mnichů *πρεποδόβνιη*) a „šlechetný“ (vhodné pro překlad *ελεγοσβράζνιη*).

Epiklese

Podle srbského Služebníku, který vyšel s požehnáním metropolity Amfilochije a dalších biskupů, byla provedena v duchu starých tradic úprava, spo-

čívající ve vyznačení možnosti vynechat trojí opakování troparu třetí hodinky a dvou veršů z padesátého žalmu, jak navrhoval opravu textu epiklese sv. Justin (Popovič). Takové znění epiklese se uvádí i ve Služebníku ze Sváté Hory Athos. My zde uvádíme znění, jak bylo používáno u nás doposavad, ale část, kterou sv. Justin vypouštěl, uvádíme v hranatých [závorkách].

Jiné úpravy textu

K českému znění proskomidie. Překlad je místy upřesněn. Vzpomínání řádů svatých rozšířeno dle řeckého vzoru (církevně-slovanská verze neobsahuje sedmdesátero apoštolů a apoštolům rovné, opomíjí vzpomínání světitelů mučedníků); zařazeni jsou místní svatí (i nově uctívání). V obsáhlejší proskomidii (str. 164) viz ještě další jména ruských a řeckých svatých.

Opuštěn byl kdysi jistě zajímavý jazykový hybrid: „...svatý Nesmrtelný, pomiluj nás.“ Nahrazeno prostým přímým českým překladem „...svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi.“ Při zpěvu to nečiní žádné problémy.

Světitel — čeština doposavad nemá vlastní tradiční pojem, který by se významově dobře kryl s csl. slovem *εκατηήμελ*. Obyčejně se překládá jako biskup, což je však nikoliv podružná nepřesnost. Podle způsobu používání tohoto slova (např. v současných ruských kalendářích) i podle „Nástolní knihy“ (Bulgakov, 1913), je to buď biskup nebo kněz (používá ve stejné míře pro obě duchovenské hodnosti). Je to ten, kdo má kněžské duchovenské svěcení, kdo může vykonávat např. eucharistii, resp. vést bohoslužebné shromáždění. Překládáme-li tento termín jen jako biskup (např. při proskomidii), je tím opominuto vzpomínání všech svatých kněží (není pak v proskomidii pamatováno např. na sv. Jana Kronštadtského, nebo našeho vyznavače Alexije Karpatského). Proto považujeme takový zúžený překlad (pouze: biskup) za problematický. V českém lexiku však pro překlad *εκατηήμελ* není adekvátní slovo. Proto jsme šli cestou výpůjčky ze staroslověnštiny, což považujeme za nejpřirozenější cestu, a překládáme počestně jako „světitel“. Čas ukáže, jestli pravoslavná čeština přijme pojem „světitel“ (zkratka „svt.“) pro souhrnné označování biskupů a kněží.

V liturgické řeči je pro biskupy upřednostněn termín „episkop“ (už proto, že lze od tohoto slova vytvářet občas používaný souhrnný termín „episkopát“). Tento pojem používal v některých případech v rámci svého titulu i svt. mč. Gorazd (zjevně z dobových dokumentů). Pro vyšší archijerejskou hodnost bychom v takovém případě mohli používat označení „archiepiskop“ (a tím se lze v liturgii vyhnout, někomu snad až příliš latinsky znějící, předponě „arci-“ např. ve slově arcibiskup) případně archidiákon (místo arcijáhen).